

בית מדרש נעימ"ה של קהילת דגל יהודה שנת תשע"ח
בהנחיית סיימון מונטגיו

ראשון לציון הנה הנם

הכם יצחק קובו 1770–1854

מתוך הספר אור עיני

לטב"ע יובלו וכל אדניה הטבעו בטבע יסוד המוסד ולא יבצר שום תנועה ויתד מיתדות העולם המוטבע בו הטבע לא ישתנה לעולמים וזאת היתה לפוקה להקודמים שלא לעמוד על קו האמונה בבורא עולם ומאז הפקיד ה' את עמו והפלה ה' את מכות מצרים ויוציאם מכור הברזל ובקע ים ויעבירם וגו' אז נבהלו וגו' יאחזמו רעד נמוגו וגו' חזרו והודו כי יש מנהיג בעולם וכי העולם מחודש אשר יחיד בראו ובידו הכל להנהיג עולמו ברצונו ומשנה עתים ומחליף את הזמנים עפ"י מאמרו. ואלו העולם קדמון לא היה משתנה מהטבע המוטבע בשינוי מופלא כמו שאמרו החרטומים אצבע אלוקים הוא. ומאז והלאה אין אומה ולשון הפוקר באלקותו יתב' אשר

יסוד התורה וחותם התעודה יכונו יחדיו לרמוז עמוד האמונה שיחיד קדמון האציל וברא ויצר ועשה כל העולמות נטה קו כנקודת חוג וחידיש עולמו רקע רקיעים ושחקים וכל צבאם ובחכמה יסד ארץ וכל אשר עליה יתקיימו דומם צמח חי מדבר הוא עפ"י חיות השפעתו יתברך ויתעלה שמו והנה טרם אשר שם במצרים אותותיו ומופתיו בשדה צוען וגו'¹ ויש משה את ידו על הים ויבקעו היה ממשלתו ורוממותו ית' בגדר הנעלם מברואיו זולתי לבחיריו יחידי סגולה אבות העולם ודומיהן ויתר הנבראים לא נקבע בלוח לבם דיש רב ושליט ומושל בכל ברואי מעלה ומטה ותע"ו במדב"ר דהעולם קדמון ולא מחודש וכל עניני תבל

¹ תהלים עח מג

לעצמו וזה היה לעבודתו – לראותינו פעולותיו, מלשון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב [מה רבו מעשיך ה' יהוה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניינך] וגו'²

וזה מורה בכל מאמריו יתברך שמיידך שם אלקותו יתברך עלינו שמסמך אליו יציאת מצרים כאומרנו אנוכי ה' אלוך אשר הוצאתיך וגו' וכן אני ה' אלוך אשר הוצאתי אתכם וגו' ודומיהן רבים בתורה לומר שמחויבים אתם לקבל עליכם אלקותו ואין עוד צד טעות לומר שהעולם קדמון ואין בוראו פטרון ח"ו שהרי הוצאתי אתכם מארץ מצרים באותות ומופתים נפלאים בשינוי המוטבע ומזה ידעתם כי אני ה' אשר בידי הכל.

וזה מגיד אומר שבמצות השבת נאמר זכירת מצרים באומרנו וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' על כן ציון וגו' את יום השבת כי מציאת ישראל ממצרים גלוי לכל העמים כי העולם מחודש שיחיד מיוחד עשה את השמים ואת הארץ על כן צוך ה' אלוך לעשות את יום השבת שהאמונה תהיה ניכרת בפועל כי ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות להורות כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי

מנהיג עולמו וכי יש אלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת

וההבדל בינינו לבין העמים כי לגבי זידן ברור כשמש שאין עוד מלבדו ואולי שלזה כיון המגיד באומרנו מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו: מתחילה היו טועים בסברה שהעולם קדמון ולא מחודש ואין מנהיג ומשגיח ח"ו וזה עצמו הוא שעובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו מיום צאתנו ממצרים כהיום הזה קרבנו המקום ובכלל קרבנו מבואר לאיזה קרבנו ופיל קרבנו המקום לעצמו ובמה המשיך וקרב לנו לעצמו ואומר לעבודתו פיל לראותינו עבודתו כלומר פעולתו הנפלאות אשר פעל ועשה כי בהם הראה ממשלתו ואדנותו וזה היה סיבה שנתקרבנו לו וסרנו מטעות אבותינו.

עוד יורמז באומרנו מתחילה – ומה צורך להצעה כ"כ? ולא הספיק לומר אבותינו היו עובדי עבדו זרה וכו'? אלא שרמז שבמה שהיו אבותינו סוברים שהעולם מתחילה הוא כלומר קדמון דין גרמא להם שעובדי עבודה זרה היו ועכשיו במה שעיינו ראו את כל האותות והמופתים מוסר מאתנו טעות זה ועל ידי כך קרבנו המקום

² תהלים קד כג-כד

ואין העולם קדמון ובלתי מושל ואדון אלא העולם מחדש שחידשו המאציל בעשרה מאמרות ובראשית נמי מאמר הוא כי הוא אמר ויהי הוא ציוה ויעמוד.

ב' עוד ירמוז אל אשר ע"י עבדיו הנביאים כתוב לאמר ישראל לה' ראשית כי זה ירמוז התורה ג"כ ישראל בראשית

שבת. [אהרי כתבי מצאתי שקדמני בזה הגאון מהר"ר שאול בחידושו על התורה בשם יקרא הספר החצר החדשה הנדפס בחומש צל רבנים].

וזה יכוין תורה נעימה להיות נעוץ סופה בתחילתה לכל האותות והמופתים וגו' ולכל היד החזקה אשר עשה משה וגו' הוראה היתה להיות גלוי לכל העמים כי בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ וגו'

בראשית א ו-ט

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְּדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרְקִיעַ וַיְהִי-כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי-עָרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד וַתֵּרָאָה הַיַּבְשָׁה וַיְהִי-כֵן:

אש ומים ובזה ניכר רוממותו יתברך וזה טעם הכתוב כִּי-אָרָאָה שְׁמִיךְ [מַעֲשֵׂי אֲצַבְעֹתֶיךָ יָרַח וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנֹתָה] וגו' ה' אֲדַנִּינוּ [מֵה-אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל-הָאָרֶץ]³ ובשלמא ירח וכוכבים יש הכר שמוציאם בלילה ומכניסם בלילה אבל שמים מה הוא ההיכר אלא כמו שאמרנו שעומדים אש ומים יחדיו ואינם מתנגדים וזהו גודלו ית' שהוא אמר ויהי הוא ציוה ויעמוד ולהכי יקירים לפניו וחלק להם יקר

ח' ויקרא אלוקים לרקיע שמים ... או יתבאר תיבת שמים שהיא נתינת טעם למה נתן יקר ושבה להם יותר מכל מעשה בראשית ולמה הם יקירים כ"כ לפניו שנאמר עליו ויקרא אלוקים לרקיע שמים פל' מחמת שהם שמים שפירושו אש ומים ובו ניכר הפעלתו ית' שלא כדרך הטבע שנעשה שלום ביניהם ולא יכבו אש אל המים אלא על האש ועומדים תמיד כן דבקים יחדיו

³ תהלים ח ד, י

ישראל הים סוף ויצבו כמו נד קפאו תהומות בלב ים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים ואז בעת ההוא לגבי המצרים כסמו ים טבעו במצולות במים אדירים ונמצא כי בעת אחת ובמקום אחד היו ב' פעולות לישראל תראה היבשה ויערמו מים וילכו בה ולמצרים מרכבות פרעה וחילו רמה בים תהומות יכסימו ויקוו המים עליהם וזהו אומרו יקוו המים מתחת השמים אל המצרים ותראה היבשה לישראל אשר יעברו בתוכם ושני דברים יהיו נעשים אל מקום אחד ממש והיינו בים סוף למצרים נקוו המים ותכסם בתוכם ונראתה היבשה שבקרקעית הים לישראל שהלכו בה ולרמוד תנאי זה דבר ה' אלו הדברים אל מקום אחד ודוק.

בזה גם לפי שהם כעבד הנותן גדולה וכבוד לרבו ודוק.

ט' ויאמר אלוקים יקוו המים וגו' אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן לא היה צ"ל אלא יקוו המים מתחת השמים בפני עצמן ותראה היבשה דהא המים לא נקוו במקום אחד בלבד כי ז' ימים הם ובכל ים נקוו מקצתם של המים וכמו כן גם היבשה אינה במקום אחד בלבד עומדת אלא סביב הז' ימים ובקצה הארץ שהים זה מפסיק בתוכה מי ים אחר וכיון שלא נקוו המים במקום אחד בלבד מהו אומרו אל מקום אחד ודוק.

ונראה שבדברו ה' בהדרך זה רמז התנאי שאמרו ז"ל שהתנה הקב"ה עם הים שיערמו מים בעת שיעברו